

§2. ҶАНБАҲОИ ИДЕОЛОГИИ ЗУҲУРОТИ НОМАТЛУБ ВА Ё ИДЕОЛОГИЯИ НОКОМИЛ ДАР БАЙНИ ҶАВОНОН ВА ИРОДАИ ШАХСИ ҶАВОН ДАР МУҚОВИМАТНОКӢ БА ОНҲО

ҚИСМАТИ НАЗАРИЯВӢ-ИТТИЛООТӢ

Мақсад: такмили сатҳи дониш ва маълумотноксозии гуруҳҳои мақсаднок оид ба ҷанбаҳои идеологии зуҳуроти номатлуб дар ҷомеаи муосир, аз ҷумла сабабҳои пайдоиш ва ҳадафҳои ҳаракатҳои экстремистӣю террористӣ; идеологияи нокомил ва муқовиматнокии ҷавонон ба он

Гуруҳҳои мақсаднок: ҷавонон, масъулон ва мутахассисони соҳаҳои кор бо ҷавонон, занон, дин, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва омӯзгорони соҳаи тарбиявӣ ва беруназсинфӣи системаи маориф.

Бандҳо/нақша:

- 2.1 Ҷанбаҳои идеологии зуҳуроти номатлуб дар ҷомеаи муосир;
- 2.2 Иродаи шахси ҷавон дар муқовимат ба тазодҳои муосир.

2.1 Ҷанбаҳои идеологии зуҳуроти номатлуб дар ҷомеаи муосир

Дар боло атрофи идеологияи комил ва ё миллӣ маълумот дода шуда буд ва чанде аз идеологияҳои ҷаҳонӣ низ муаррифӣ гардиданд.

Ин навбат масъалаҳои ташвишовари ҳаётӣ, ки асосан ба идеологияи нокомил рабт дода мешаванд - идеяҳои, ки

татбиқи онҳо барои ҳаёти орому осоиштаи инсон хатар эҷод мекунад ва ҷамъияту халқиятҳоро ба нобудӣ меоранд, баррасӣ менамоем.

Дар воқеъ дар истилоҳоти илмию амалӣ чунин як мафҳуми «идеологияи нокомил» кам ба назар мерасад ва қариб, ки мавриди истифода қарор надорад. Аммо, чун мавзӯи маводи мазкур идеология ва роҳу усулҳои татбиқи он дар байни ҷавонон мебошад, албатта барои равшанӣ андохтан ба хонанда, шинохти хусусиятҳои неку бади идеологияро мебояд таъриф дод.

Идеология ба монанди дигар масъалаҳои ҳаёти паҳлуҳои хуб ва паҳлуҳои манфиро доро мебошад. Паҳлуҳои хуби идеология дар идеологияи ҷамъиятӣ-давлатӣ ё миллӣ, ки онро идеологияи комил низ ном бурдем, инъикос ёфтааст.

Боиси зикр аст, ки чун идеологияи ҷамъиятӣ-давлатӣ, ҷанбаҳои некхоҳи идеологияро идеологияи сиёсӣ низ меноманд ва он бештар дар ҷаҳон бо ҳамин мафҳум, яъне идеологияи сиёсӣ шинохта мебошад. Аммо идеологияи сисёсӣ дар навбати худ, метавонад ҳамчун идеологияи нокомил, яъне бо назардошти хусусиятҳои манфии он истифода гардад ва шинохта низ шавад. Чунки чӣ тавре аз таърифи идеология бармеояд, он метавонад ба тарафдорӣ (манфиат) ва ё бар зидди (зарари) ҳокимият истифода гардад.

Пас, аз инҷо бармеояд, ки идеологияи сиёсӣ наметавонад ҳамчун идеологияи миллӣ ва ё комил шинохта шавад, он дар як вақт метавонад барои ҷамъият хусусиятҳои мусбӣ дошта бошад ва дар вақти дигар хусусиятҳои манфӣ.

Албатта хусусиятҳои зиддиҳукумати идеологияи

сиёсӣ асосан ба фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ (рақибҳои ҳизби ҳоким) рабт дода мешуданд ва ҳадафҳои онҳо неқ, яъне ба манфиати ҷамъият маънидод мегардиданд. Вале имрӯз қувваҳои дигаре дар симои ҳизбу ҳаракатҳои иртиқӣ сар боло кардаанд, ки аз ҷониби онҳо идеологияи сиёсӣ танҳо барои амалӣ сохтани ҳадафҳои ғаразнок ва зиддиҷамъиятӣ, яъне нокомил истифода мегардад.

Ҳамин тариқ, идеологияро ба намудҳои зерин ҷудо кардан мумкин мебошад:

- Идеологияи комил – идеологияи ҷамъиятӣ-давлатӣ ё миллӣ ва идеологияи сиёсии ҳизбҳои расман пазируфташуда;
- Идеологияи нокомил – идеологияи ҳизбу ҳаракатҳои иртиқӣ ва идеологияи сиёсии зиддиҷамъиятӣ.

Идеологияи нокомил дар навбати худ, ҳамчун талқиндиҳанда ва ё ангишидиҳандаи зухуроти номатлуб дар байни ҷомеа, бахусус ҷавонон баромад менамояд, ки ин амал дар роҳи ба вучуд овардани нооромӣ ва зиддияти ҷомеа нисбат ба давлат, инчунин зиёд намудани сафи худ (ифротгароён) аз ҳисоби ҷавонон ба анҷом расонида мешавад.

Зухуроти номатлуб дар ҳаёти ҷавонон рӯ ба афзоиш дорад ва дар инчо барои дарёфти сабабҳои пайдоиш ва роҳи усулҳои муносиби пешгирии онҳо баъзе паҳлуҳои масъаларо баррасӣ менамоям.

Албатта зухуроти номатлуб дар байни ҷавонон худ аз худ пайдо намешаванд ва афзоиш низ намеёбанд, дар ин роҳ сабабу омилҳои зиёде вучуд доранд, ки ба ҷавонон дар ҷараёни бавоярасӣ, аз ҷумла дар ташаққули муносибатҳо дар оила, ҷамъият ва мактаб-таълимгоҳ пешорӯ

мегарданд. Ҳамзамон, ҳолатҳои зиёди рафтору кирдорҳои номатлуби шахси ҷавон ба шахсияти ӯ аз назари психологӣ рабт дода мешавад.

Дар раванди ташаккули муносибатҳои ҷамъиятӣ сабабу омилҳои зиёди иҷтимоӣ-иқтисодӣ мавҷуданд, ки ба ҷавонон бевосита алоқамандӣ надоранд, вале онҳо то андозае ба барангезии зухуроти номатлуб дар ҳаёти онҳо боис мегарданд.

Вазъи демографӣ яке аз сабабҳои асосӣ дар ин раванд маҳсуб мегардад, зеро тибқи маълумоти расмӣ 70%-и аҳолиро шахсони ҷавони то 30 сола ташкил дода, шумораи аҳоли ҳамасола 2% ва ё 180 ҳазор нафар зиёд мегардад, ин дар ҳолест, ки шуғлмандии солона дар иқтисодиёт 52 ҳазор нафарро ташкил медиҳад. Дар ҳамин росто, 80% аҳолии фаъоли иқтисодӣ ва ё захираи меҳнати кишварро ҷавонон ташкил дода, ҳамасола ба бозори меҳнат ҳудуди 170 ҳазор нафар мебароянд [1].

Мувофиқан талабот ба шуғлмандӣ ва хизматрасонӣ, аз ҷумла баргузориҳои чорабиниҳои маърифатӣ зиёд шуда истодааст. 74%-и ҷавонон дар деҳот зиндагӣ доранд [6, с. 9], ки ба хизматрасонии коммуникатсионии фароҳи муосир дастрасӣ надоранд, аз ҷумла дар фасли зимистон, ки кишвар аз барқ танқисӣ дорад. Яъне, ин вазъиятест, ки бинобар камшуғлӣ шахси ҷавон метавонад ба ҳар кирдор даст зада бошад.

Яке аз омилҳои нигароникунанда ин афзоишҳои бекорӣ аз ҳисоби паст будани сатҳи маълумоти ҷавонон мебошад. Тибқи омили расмӣ дар соли 2013 58,6%-и бекоронро шахсони дорои маълумоти миёнаи нопурра ташкил додааст, дар ҳоле, ки 60,6%-и бекорон ба ҷавонони 15-29 сола рост меояд [5, с. 76], яъне сатҳи бекории қисми

зиёди ҷавонон аз ҳисоби хатмкунандагони зинаи таҳсилоти асосӣ (маълумоти миёнаи ноপুরра дар мактаби миёна) ташкил ёфтааст.

Муҳоҷирати меҳнатӣ барои кишвари мо дар баробари манфиати иқтисодӣ мушкилоти зиёди иҷтимоӣ ба бор овардааст. Дар ҳоли ҳозир ҳудуди 56,8%-и муҳоҷирони меҳнатӣ ба ҷавонон рост меояд [7], ки дар навбати худ аксарият дар кишвари буди бош (асосан Федератсияи Россия) бинобар надоштани касбу ихтисоси зарурӣ, дар сатҳи пасти дониши забони русӣ, надоштани маълумоти кофӣ ҳуқуқӣ ва иҷтимоӣ ба таври ғайрирасмӣ зерин азобу машақат ба фаъолияти ғуноғуни меҳнатӣ машғуланд.

Дар баробари ин, муҳоҷирони меҳнатӣ, аз ҷумла ҷавонон маҳз ҳамон қишре мебошад, ки бештар ба доми одамҷалобон ва истисморукунандагон қувваи меҳнатӣ меафтанд. Бо ин роҳ, вақтҳои охир сатҳи шомилшавии ҷавонон ба ҳизбу ҳаракатҳои экстремистӣ ва террористӣ афзоиш дорад.

Бахус, аини замон тибқи маълумоти ВАО теъдоди ҷавонони дар Сурия дар сафи ҳаракати бо ном «Давлати исломии Ироқу Шом» садҳо нафарро ташкил медиҳад, ки ин албатта барои миллати соҳибтамаддуну соҳибфарҳанг нанговар аст.

Дар баробари ин, дар дохили кишвар бо истифода аз дини мубини Ислом ҳаракатҳои ғуноғуни иртиқоӣ фаъолият намуда, ҷавононро барои амалисозии мақсадҳои ғаразнок истифода бурда истодаанд. Дар ин ҷо, барои равшанӣ андохтан танҳо ду масъаларо баррасӣ менамоем.

Якум, чӣ тавре борҳо Президенти кишвар, муҳтарам

Эмомалӣ Раҳмон иброз намуданд, дини мубини Ислом ба экстремизму терроризм ягон ҳамбастагӣ надорад, он танҳо барои амалӣ сохтани ҳадафҳои ғаразнок аз ҷониби ҳаракатҳои гуногуни экстремистӣ истифода мегардад [9].

Исботи равшан он аст, ки дини мубини Ислом одамкушӣ, ғоратгарӣ ва фаҳшу зуровариро маҳкум месозад, ки ин дар Қуръони карим инъикоси худро чунин ёфтааст «*Ва муъминро насазад, ки муъминеро бикӯшад, магар ба хато*». Яъне, қасдан куштани шахси ҳамдин манъ карда шудааст, ҳатто барои ин амалӣ номатлуб дар ояти дигар «*Ва ҳар ки муъминеро ба қасд бикӯшад, пас, ҷазои ӯ дузах аст, дар он ҷовид бошад; ва Худо бар ӯ ҳашм гирифтааст ва ӯро лаънат кардааст ва азоби бузург барои ӯ омода сохтааст*» [4, с. 93] ҷазо муқаррар карда шудааст.

Пас ҳаракатҳои экстремистӣю террористӣ, ба монанди Давлати Исломии Ироқу Шом ва аъзои он, ки дар роҳи анҷом додани ҳадафҳои худ ҳамаро, асосан мардуми мусулмонро ба марг мебаранд, ҳаракатҳои зиддиисломӣ мебошанд ва дар баробари ин, онҳо аз ҷониби Худованди карим лаънат хонда шудаанд. Лаъин дар таълимоти динӣ хоси иблис (шайтон) мебошад ва ҳар касе пайрави иблис (ғайри роҳи муъмин) аст, ҷойи ӯ дӯзах мебошад [4, с. 87, 88, 97].

Аз инҷо, бармеояд, ки ҳар касе шомили ингуна ҳаракатҳо мегардад, на танҳо зидди ҳукумат ва ҷамъиятӣ худ баромад менамояд, балки дини худро, ки барои ҳар як инсонӣ муъмин муқаддас аст, аз даст медиҳад.

Дигар он, ки ин ҳаркатҳо асосан фаъолияти ғайрирасмӣ доранд ва дар низоми давлатӣ худро ба қайд намегузоранд ва ё зери лиқоб (дар шакли ташкилотҳои ҷамъиятӣю тиҷоратӣ) фаъолияти худро расмӣ кунонида,

дар асл бошад, ба амалҳои зиддиҷамъиятӣ, фаҳшу таҷовуз ва амсоли онҳо кирдорҳои номатлуб машғул мебошанд.

Дар ин ҷо, сабаб он аст, ки фаъолияти ин ҳаракатҳо асосан аз хориҷ маблағгузорӣ мегардад ва яке аз усулҳои муфиди маблағгузорӣ ин суратҳисобҳои бонкӣ мебошад. Бо ҳамин роҳ, яъне таъсиси ташкилот маблағҳои дахлдорро ворид ва мавриди амал қарор медиҳанд, ҳамзамон амалиёти маблағгузорию паноҳ медоранд, зеро он бояд барои фаъолияти муайян равона шуда бошад, ки дар навбати худ оид ба натиҷанокии амалҳои анҷомдода мақомоти дахлдори давлатӣ бояд хабардор гардад. Аз ин рӯ, яъне хабардор накардани мақомоти давлатӣ оиди амалиётҳои молиявӣ, фаъолияти худро паноҳ медоранд.

Дар инҷо савол гузоштан мумкин аст, ки кадом омилҳо собиткунандаи аз хориҷ маблағгузорӣ гардидани фаъолияти гуруҳҳои экстремистӣ шуда метавонад ва аз кучо - аз хориҷ?

Маълум аст, ки барои фаъолияти меҳнатӣ ҳар як шахс ба сифати маош маблағ мегирад, ки он дар навбати худ, тибқи қонунгузорӣ дастрас гардонида мешавад ва дар ин ҷараён манбаҳои маблағи мазкур, ба монанди ташкилоти кордиҳанда, фонди иҷтимоӣ, андоз ва ғайра муайян мебошад. Дар сурати маблағгузорию фаъолияти шахсони шомили ҳаркатҳои иртиҷоӣ чунин манбаҳо муайян нестанд, ҳатто манбаи даромади маблағ номуайян мебошад.

Дар баробари ин, ҷойгоҳи ҳаракатҳои экстремистӣ асосан кишварҳои камфаъоли иқтисодӣ, ба монанди Ироқ, Покистон, Афғонистон, Сирия ва ғайра мебошанд, ки маблағгузорию фаъолияти онҳо, аз ҷумла, ҳариди яроқ, таъмини ҳуруку либоси ифротгароён дар ин давлатҳо ва ғ

аз ҳисоби гуруҳҳо ва шахрвандони алоҳидаи онҳо ғайриимкон мебошад. Гузашта аз ин, ҳаракатҳои экстремистӣ асосан бо ҳукумати амалии давлатҳои буду бош меҷанганд, ки маблағгузориҳои онҳо барои ҷанг бар зиди худ ва ноором сохтани ҷамъияту нобуд сохтани шахрвандони худ номумкин аст.

Дигар омил, дар шароити ҷаҳонишавии муносибатҳои кишварҳои алоҳида барои бадастории ғаниматҳо, аз ҷумла сарватҳои табиӣ нафту газ дар роҳи устуворсозии иқтисодиёти худ ва пайдо кардани нуфузу бартарият нисбат ба дигар кишварҳо талош меварзанд. Албатта роҳи усулҳои муносиби қонеъ гардонидани ин талаботҳо мавҷуданд, яъне бо роҳи ҳамкорӣ, вале қиммати он (ҳамкорӣ) баланд аст ва ба ин васила ғанимат низ кам ба даст меояд, пас роҳе мебошад ҷуст, ки манфиатнокӣ бештар гардад. Ва ин роҳ – роҳи ноором гардонидани давлатҳои соҳибсарват, ба вучуд овардани норозигиҳои дохилӣ нисбат ба ҳукуматдорон, ҷанг андохтани шахрвандон ба якдигар ва дар ниҳоят сарнагум сохтани ҳокимият, вайрон кардани давлат ҳамчун воҳиди мустақил ва ба осонӣ ба даст овардани ғаниматҳои банақшагирифташуда.

Сарнагум сохтани ҳокимият ва ё вайрон кардани давлат ҳамчун воҳиди мустақил баробар ба он аст, ки бо он кишвар тамоми робитаҳои байнидавлативу байналмилалӣ, ки метавонистанд кафили ҳифзи кишвар ва ғаниматҳои он бошанд, канда мешавад. Пас кишвар танҳо мемонад, ки идораи он ва бо ин роҳ истифодаи сарватҳои маҳфузбудаи меросӣ аз ҷониби «дӯстони» дохилӣ ва ҳам хоричӣ осон мегардад.

Ҳамин тариқ, маълум карда шуд, ки маблағгузорони ҳаракатҳои экстремистию террористӣ асосан қувваҳои

хориҷӣ мебошанд ва дар баробари ин, онҳо мақсадҳои хоси худро доранд.

Дар ин росто яке аз масъалаҳои муҳиме, ки ҳаракатҳои экстремистӣ онро ҳамчун василаи идеологӣ истифода менамоянд, ин ҷалби ҷавонон ба **таълиму тарбияи динӣ** мебошад.

Бо ин мақсад дар саросари ҷаҳон, асосан дар кишварҳои мусулмонӣ гуруҳҳои зиёди ғайрирасмӣ амал мекунанд ва пайваста наврасону ҷавононро барои таълими динӣ ҷалб месозанд.

Ғайрирасмӣ фаъолият доштани ин гуруҳҳо якчанд сабаб дорад, аз ҷумла паст будани дониши ҳуқуқӣ, саркашӣ кардан аз уҳдадорихои давлатӣ (аз ҷумла, андозбандӣ) ва шомил будан ба дилхоҳ ҳаракати экстремистӣ (яъне, фармоишӣ будани ҷалби ҷавонон). Дар баробари ин, ҳодисаҳои солҳои охир собит месозанд, ки волидон низ сабаби таълими ғайрирасмии динии фарзандони худ ва ё шомил гардидани онҳо ба ҳизбу ҳаркатҳои иртиқоӣ мебошанд.

Боиси зикр аст, ки мақсади асосии гуруҳҳои ғайрирасмӣ ва ё ҳаркатҳои экстремистӣ на таълим ва на тарбияи динии ҷавонон, балки истифодаи онҳо барои манфиати пулию молӣ ва амалисозии ғаразҳои сиёсии худ ё ин ки фармоишгарони хориҷиашон мебошад. Зеро танҳо фармоишҳои хориҷӣ ғайрирасмӣ (пардапуш) буда, маблағи зиёд ба миён меорад, то ин ки амалҳои дар нақша дошта бомаром ба анҷом расонида шаванд.

Дар сурати дигар, агар мақсади ин гуруҳҳо баланд бардоштани савияи дониш ва тарбияи динии ҷавонон бошад, пас зарурати фаъолияти ғайрирасмӣ аз байн меравад, чунки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон

барои фаъолияти озодонаи шахс дар таълиму тарбия тамоми шароитҳоро фароҳам овардааст. Ҳамчунин, дар сурати фаъолияти расмӣ доштан, дар кишвар имконияти фароҳи маблағгузорӣ мавҷуд аст, аз ҷумла дар роҳи дастгирии амалу ташаббусҳои марбути динӣ саховатмандон ва сармоягузори зиёде ҳастанд, ки саҳмгузорӣ менамоянд. Мисоли равшани ин амал, сохтмони масҷидҳо мебошад, ки дар даврони Шӯравӣ 17 адад буда, дар ҳоли ҳозир қариб 4000 адад ташкил медиҳанд, ин дар ҳолест, ки дар кишвари ҳамсоя - Ёзбекистон бо 30 млн. аҳоли 2000 масҷид фаъолият дорад [8].

Боиси зикр аст, ки мақсади гуруҳҳои экстремистӣ на танҳо ғасб кардани ҳокимият, балки сарнағум сохтани миллату халқият ва забону фарҳанг мебошад, то ин ки соҳибмулкӣ ва якатозии томо соҳиб бошанд. Ин гуна рафтору кирдори «дӯстон»-ро миллати тоҷик аз таърихи дуру наздик сабақ дорад ва зарурати иловатан собит сохтани он нест, зеро 1100 сол боз, тоҷикон маҳз дар натиҷаи ҳамин гуна амалҳо бедавлату пароканда боқӣ монда буданд.

Хулоса, дар баробари идеологияи ҷамъиятӣ-давлатӣ идеологияи нокомил, ки онро ҳизбу ҳаракатҳои иртиҷоӣ истифода менамоянд, дар саросари ҷаҳон нуфуз пайдо карда истодааст. Аз ҷумла, талқини идеологияи нокомил бештар дар байни ҷавонон, қишри заифи ҷомеа ба роҳ монда шудааст, ки давлату ҳукуматро дар роҳи истодагарӣ бар зидди ин омили номатлуб, устувор гардонидани идеологияи давлатиро, бахусус механизмҳои муосири таблиғию маърифатноксозиро водор месозад.

Барои ин, зарур аст, ки сатҳи дониш ва

маълумотнокии ҷавонон, ҳамчун гуруҳи иҷтимоии серҳаракату серталаб ва ташкилкунандаи ояндаи ҷомеа вобаста ба масъалаҳои мубрами ҳаёти баланд бардошта шавад. Дар навбати худ, барои муайян кардани роҳи усулҳои муносиби амалҳои фаҳмондадихӣ, мебояд ирода, табиат ва иқтидорнокии шахси ҷавон омӯхта шавад.

2.2 Иродаи шахси ҷавон дар муқовимат ба зухуроти номатлуб

Шахси ҷавон табиатан заиф аст ва чӣ аз лиҳози зеҳнӣ ва чӣ ҷисмонӣ зери таҳдиду, таъйизу зуроварӣ қарор дорад ва ҳамин аст, ки дар ҳама муносибатҳои ҷамъиятӣ ҷабр мебинад ва қурбон низ мешавад. Ҳамзамон, шахси ҷавон хислати ёзандагӣ дорад, зудбовар ва зудтағйирёбанда аст.

Аз ин рӯ, фарди ҷавон мустақилона ва ё дар танҳои наметавонад дар муқовимат ба тазодҳои ҷомеаи муосир, аз қабилӣ экстремизму терроризм, хурофотпарастии дингарой тоб орад. Дар ҳамин асно, олими ҷомеашинос, ходими илмии Россия В.Т.Лисовский гуфтааст: «Шахси ҷавон ҳамчун шахсият то ҳамон ченаке (андозае) ташаккул меёбад, ки ба ҳамон андоза сифатҳои иҷтимоии ӯ ҳамчун узви ҷамъиятӣ мушаххаси таърихӣ муайянгашта, рушд ёфта истода бошад» [3, с.22] ва ё дар урфият гуфтаанд: «Чӣзе ки коштӣ, ҳамон меғундорӣ». Яъне, тобоварии шахси ҷавон ҳамчун шахсияти нерӯманд ва қавиирода ба тазодҳои ҷомеаи муосир аз ҳар як узви калонсоли ҷомеа, аз ҷумла, волидон, хешовандон ва омӯзгорону ходимони ҷамъиятию давлатӣ вобастагӣ дорад.

Танҳо тарбияи дастаҷамъӣ метавонад имконоти

зеҳнии шахси ҷавонро нерӯ бахшад ва рафтору кирдори идеологии онро тағйир диҳад. Мутаассифона, дар ҷомеаи имрӯза маҳз ҳамин мушкилот, яъне набудани тарбияи комили байниҳамӣ, аз ҷумла шуғлбандии ҷавонон ва ба ин васила фароҳам гардидани фазои холигӣ тавонистааст, ки ҷавонро ба сӯи ҳаракатҳои номатлуби ҷамъиятӣ, ифротгароёну хурофотпарастон ҳавола диҳад. Зеро фаъолият дар самти кор бо ҷавонон ва сиёсати ҷавонон маҷмӯи тадбирҳои байниҳамӣ ва байнисоҳавиро тақозо менамояд. Ҳамин аст, ки ин сиёсат дар арсаи ҷаҳонӣ ва тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун системаи ягонаи тадбирҳои иҷтимоию иқтисодӣ, ташкилӣ, ҳуқуқӣ ва тарбиявӣ, ки аз ҷониби мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ташкилоту муассисаҳо, сарфи назар аз шакли ташкилию ҳуқуқӣ ва моликият, иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон ва шахрвандон, бо мақсади таъмини таълиму тарбия, ташаккулу камолоти ҷавонон, ҳифзи ҳуқуқ ва истифодаи пурсамари иқтидори онҳо ба манфиати ҷамъият таҳия ва татбиқ мегардад, муайян карда шудааст [2].

Аз тарафи дигар, шахси ҷавон шароити заифии иқтисодӣ дошта, яке аз гуруҳҳои ҳифзнашавандаи аҳоли дар муносибатҳои иқтисодӣ маҳсуб мегирадад. Ин маънои онро дорад, ки дар дилхоҳ маврид бо истифода аз хислати табиӣ зудбоварӣ ва бо ҳавасмандии ками иқтисодӣ шахси ҷавонро метавон барои бадастории манфиатҳои хос равона намуд.

Дар ин ҷо мебояд иброз намуд, ки хислат ва хосиятҳои дар боло таҳлилгардида нисбат ба шахси ҷавон на танҳо ба ҷомеаи Тоҷикистон, балки ба тамоми ҷаҳон вобастагӣ дорад. Яъне, ҷавон дар ҳама ҷо ҷавон аст ва аз лиҳози психологӣ ва физиологӣ қариб, ки хусусияти

якранги рафтору кирдорӣ дорад. Собити ин назар он аст, ки имрӯз дар сафи ҳаракатҳои террористӣ ҷавонони ҳам кишварҳои рушдёфта ва ҳам кишварҳои ноорому сатҳи пасти иқтисодӣ дошта ширкат доранд. Дар ин муносибат танҳо тадбирҳои бонизоми андешидаи давлату ҷамъият метавонад ба тағйир ёфтани рафтору кирдори шахси ҷавон таъсир расонад.

Аз ин рӯ, хулоса кардан мумкин аст, шахси ҷавон табиатан ва асосан аз нуқтаи назари психологӣ заиф буда, моили ҳамагуна тадбирҳо мебошад. Агар, тадбирҳои неки давлатӣ ва ҷамъиятӣ ўро фаро гиранд, пас оқибат неку ободию осудагӣ аст ва агар ба амалҳои домфиребон ҷалб гардад, пас оқибат нооромию хатарҳо ҷомеаро бор мегардад.

Дар баробари ин, барои шахси ҷавон ва ҷомеа нишондиҳандаи муҳиме, ки ҳам ба таълиму тарбия ва ҳам эмин нигоҳ доштани ҷавонон аз ҳар гуна зухуроти номатлуб боис мегардад, ин шуғлнокии онҳо мебошад.

Саволҳо барои санҷиш ва тақвияти дониш:

1. Идеологияи нокомил чист ва кадом идеяҳоро фаро мегирад?
2. Идеологияи сиёсӣ ва миллӣ - фарқият байни онҳо?
3. Сабабу омилҳои барангезандаи зухуроти номатлуб дар байни ҷавонон кадомҳоянд?
4. Ҳамасола теъдоди ҷавонон то кадом андоза зиёд мешавад?
5. Чанд фоизи бекорони расман

- бақайдгирифташударо ҷавонон ташкил медиҳанд?
6. Сабабҳои муҳоҷирати меҳнати ҷавонон кадомҳоянд?
 7. Таъсири ҳаракати экстремистии бо ном «Давлати исломии Ироқу Шом» ба ҷавонон чӣ гуна мебошад?
 8. Дини мубини Ислом ба ҳаракатҳои экстремистие, ки номи онро истифода мебаранд, чӣ рабт дорад?
 9. Кадом омилҳо боис мегарданд, ки фаъолияти гуруҳҳои экстремистӣ аз хориҷ маблағгузори гарданд?
 10. Ҳаракатҳои экстремистӣ ба таълиму тарбияи динии ҷавонон чӣ ҳамбастагӣ дорад ва ин амалҳо чӣ гуна сурат мегиранд?
 11. Манбаҳои маблағгузори ҳаракатҳои экстремистӣ кадомҳоянд?
 12. Шахси ҷавон аз нигоҳи психологӣ чӣ гуна шахс аст?
 13. Кадом тадбирҳо метавонад ба тағйир ёфтани рафтору кирдори шахси ҷавон таъсир расонад?

АДАБИЁТ

1. Агентии омери назди Президенти ҚТ, 2014 "Вазъи иҷтимоию иқтисодии ҚТ", Омери Вазорати маориф ва илми ҚТ-2013, Омери сиёсати давлатии ҷавонон-2014.
2. Ахбори Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2004, №7, мод. 459; с.2011, №6, мод. 429
3. В.Т.Лисовский. Мақола/Тағйиротҳои иҷтимоӣ дар байни ҷавонон. —СПб, 2001. (бо забони русӣ) – 416 с.

4. Қуръони карим. – Душанбе, «Ирфон», 2007. – 616 с.
(асл ва матни тарҷумаи тоҷикӣ)
5. Маҷмӯи оморӣ «Вазъи иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, январ-декабр». – Душанбе, 2014.
6. Маҷмӯи оморӣ «Шумораи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон то 1 январи соли 2014». – Душанбе, 2014.
7. Тоҷикистон дар рақамҳо.//Агентии оморӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2013
8. <http://president.tj/node/4318>
9. <http://president.tj/node/9481>